

MÀRIUS I GAL·LA

Marius i Gal·la

Text de Jordi Barris Duran
Il·lustracions de Joan Barris Neira

Edició, impressió i muntatge: Camp d'aprenentatge **Empúries**

Camp d'aprenentatge **Empúries**

L'Escala, 2006

I

–Ha estat un dia dur– va dir en Semònides tot sortint de la factoria; –s’ha fet una comanda d’última hora. Avui en dia tothom té pressa.

–En Lucius, l’encarregat, m’ha dit que una mica més i demà treballem, encara que sigui festa– va contestar en Màrius mirant de reüll el seu pare.

Els dos homes estaven ja en el carrer principal, camí de casa seva. La mare seguia portant tota sola la taverna familiar. I així amb els salaris d’ells dos i el que donava el negoci anaven tirant més o menys bé. La sort era que la taverna, molt propera a l’àgora i a la *stoa*, cada cop tenia més clients. I és que les salaons eren del gust de tothom, rics i pobres.

Quan eren prop de casa, en Semònides va agafar en Màrius del braç i amb un lleuger cop de cap li senyalà al davant.

–Guaita Màrius, el teu amic Tiberi– li digué.

La cara del noi s’alegrà de cop, semblava com si la sal i els peixos que havia estat remenant tot el dia s’haguessin esvaït. El dolor de les mans esquerterades havia desaparegut.

L’amistat d’en Màrius i en Tiberi venia de molt abans, quan eren infants i es trobaven a l’escola. Ara l’un tenia 17 anys i l’altre un menys. Es veien poc, tot i que Empúries no era massa gran. Però és que en Màrius es passava el dia a la factoria de salaons. Un treball dur que feia ja gairebé quatre anys que li ocupava la major part del temps. En Tiberi, en canvi, era fill de l’Antoní, el comerciant més ric de la ciutat. I gràcies als diners del seu pare aviat obtindria el títol d’*equites*, i així la possibilitat de comprar el càrrec de recaptador d’impostos o de ser oficial de l’exèrcit. Molt probablement a la

llarga tindria un càrrec en el govern d’Empúries.

En Màrius i el pare van seguir el seu camí. En Tiberi els veié i s'hi apropà. Saludà amablement en Semònides, amb la deferència que es deu als més grans, i donà un amistós cop a l'espatlla d'en Màrius. Aquest, que li passava ben bé una mà d'alçada, se'l mirà amb un afecte gairebé de germà.

–Màrius– digué el pare fent un gest de salutació a Tiberi, –no tardis, ja saps que la mare ens prepara el sopar ben aviat.

I sense girar-se, continuà el seu camí cap a la taverna a poc més de 50 metres d'on havia deixat els dos joves.

–Ets difícil de trobar darrerament– li digué en Tiberi.

–Em passo el dia a la factoria– i mentre contestava, la cara d'en Màrius s'havia entristit, de ben segur que les salabroses mans li tornaven a fer mal.

En Tiberi, adonant-se del sentiment d'en Màrius, pensà en la seva vida. I és que ell tenia la sort de ser d'una família romana adinerada. Tot i no ser tan llest com el seu amic, havia pogut seguir estudiant. En Màrius havia deixat l'escola, com quasi tots, als 12 anys. En canvi ell seguia les classes d'un preceptor i havia après coses que a la llarga li servirien per ocupar càrrecs importants. Tenia coneixements de dret, havia estudiat retòrica i sobretot la possibilitat de veure com ho feien aquells que manaven a Empúries.

Mentre estaven en aquestes cabòries, al començament del carrer, quasi a l'àgora, es concentrà un grup de nois de la seva edat. Començaren a cridar en Tiberi. La cara d'en Màrius encara s'enfosquí més. I ja feia el gest d'entrar a casa seva, quan el seu amic l'agafà del colze.

–Màrius, demà no deus pas treballar. Ens veurem en el camí cap el *Ticeris*, a l'hora segona.

–D'acord, si tardés un xic espera'm a prop del noguer on de petits ens enfilàvem– i s'endinsà a la foscor de la taverna on la mare encara feinejava.

En Tiberi continuà carrer avall i anà a trobar el grup de nois que l'esperaven.

–Tiberi, et fas amb males companyies– li digué sorneguerament en Grac, el fill del soci del seu pare.

–És el meu amic des de fa molts anys. En Màrius és un noi excel·lent, un gran esportista– contestà en Tiberi sense saber bé què dir.

–És un inferior i no et convé. Tots aquests són uns aprofitats. No te'n pots refiar. Qualsevol dia et portarà problemes– qui parlava era en Caius, fill de l'edil, a qui no li agradaven gens els que no eren com ell. –A més té sang grega, els seus pares es diuen Semònides i Safo,– digué els noms estrafant la veu, com si parlés una llengua estranya i ridícula; –què se'n pot esperar d'ells? Que treballin i que s'embrutin les mans.

En Tiberi es mossegà el llavi. Sabia el que pensaven aquesta colla de fills de rics, com ell mateix. I també era conscient que si discutia, el seu pare ho sabria i l'amonestaria durament. De sempre, l'Antoní havia vist amb mals ulls l'amistat d'en Tiberi i en Màrius, i sobretot l'atenció que aquest tenia per la seva filla Gal·la.

Els ulls d'en Màrius, mentrestant, s'adaptaven a poc a poc a la foscor de la taverna. La mare estava aplegant les àmfores de salaó. Ell, afectuosament, se li acostà i li feu un petó a la galta. La Safo se'l mirà amb orgull, era el que més estimava de tot el seu món, petit i pobre, ple de tristeses i d'alguna alegria.

–Ajuda'm a moure aquestes àmfores. Ja no tinc tanta força i en canvi tu, amb aquests braços de ferro...

–On les vols, mare?– li contestà en Màrius, obedient.

Des del pis de sobre se sentien les passes nervioses d'en Semònides. I amb la seva veu greu anava murmurant entre dents.

–Quan el teu pare parla sol és que està preocupat– digué la mare.

–Doncs quan ens ha deixat a en Tiberi i a mi estava com sempre– contestà en Màrius.

–Us sento a tots dos– digué en Semònides des de dalt, –i sí que estic preocupat. No entenc la teva amistat amb en Tiberi. Aquest noi no pot ser el teu amic. Sempre sereu diferents. Ell és ric, la seva família és poderosa. Tu ets el meu fill i has de mantenir les distàncies.

La mare es mirà en Màrius. Aquest no aixecà el cap. Va seguir amb la feina de moure les àmfores i ja anava a agafar l'escombra de bruc quan la Safo li passà al davant i envià el noi a netejar-se abans de sopar.

–I ja cal que et treguis la Gal·la del cap, només et farà patir– seguí rondinant en Semònides.

I no li faltava raó, al pare. En Màrius estava enamorat de la germana d'en Tiberi. I a Empúries aquest amor era impossible. Més valia que se'l traïes del cap. Ell ja ho sabia prou bé. Però en aquestes coses, no sempre...

II

Eren prop de les cinc quan la mare els va cridar a taula a sopar. Havia tingut temps d'anar a comprar unes bledes que havia canviat per un tupí de salaó. Per fer content en Màrius, la Safo s'hi havia lluit. Normalment les menjaven bullides, però aquest cop havia blanquejat les bledes en aigua bullent i després les havia posat en un cossi amb vi bullit, comí, pebre i oli. Ho havia posat a coure al foc a poc a poc. Quan les verdures estaven al punt les havia trinxat amb una mica del caldo i hi havia posat per sobre unes nous picades. Tots se'n van menjar un bon plat. I després, una mica de formatge fresc amb olives.

En el sopar el pare volia tornar sobre el tema d'en Tiberi, però en Màrius, malgrat el gran respecte que sentia per ell, no el contestava. Al final, per evitar una escena desagradable, la Safo va intervenir, tot i que no era massa habitual sentir-la parlar a taula.

–I demà què penseu fer vosaltres dos?– digué la Safo mirant en Màrius i de reüll en Semònides.

–Vull sortir a visitar la tomba de l'avi i portar-li un ungüentari amb oli perfumat que he fet jo mateix amb romaní i orenga– explicà en Màrius.

L'avi d'en Màrius havia mort feia prop de tres anys, després d'estar molt de temps malalt. Recordava com anaven amb el pare a visitar-lo a l'*Asklepieion* i a portar ofrenes a Asclepi per demanar-li el seu guariment.

El noi, un cop sopats i recollides les coses en la petita cambra que compartien, va demanar permís a en Semònides per retirar-se al seu dormitori, a la part més alta de la casa. L'habitació era força baixa i s'havia d'ajupir, doncs en Màrius superava el metre i vuitanta centímetres, una

alçada molt considerable. Hi tenia una petita llàntia de ceràmica on hi cremava una dèbil flama suficient per il·luminar-la tota. Alguna vegada la Gal·la, quan encara hi podia parlar, li havia explicat que s'emportava algun pergamí i el llegia al llit. En Màrius, com molts dels emporitans, sabia llegir i també li hauria agradat fer com la noia. La seva família, però, no es podia permetre comprar textos, encara que fossin del celebrat Publi Virgili Maró.

Estirat al llit recordava aquells versos de Les Geòrgiques que havia après a l'escola. Eren una exaltació de la Itàlia dels romans i els declamà en veu baixa:

*Sed neque Medorum silvae ditissima terra,
nec pulcher Ganges atque auro turbidus Hermus
laudibus Italiae certent, non Bactra neque Indi
totaque turiferis Panchaia pinguis harenis.¹*

I on estaven els mèrits d'Itàlia? En els seus exèrcits invencibles? Apagà la llàntia, i en la foscor s'imaginava el Ganges i l'Hermus com dos rius d'or. On eren aquests rius? Com arribar-hi? Si pogués anar-hi tornaria carregat del daurat metall i ni ell ni els pares mai més patirien misèria. I enmig d'aquests pensaments, cansat pel treball de tot el dia, se li aclucaren els ulls i quan feia ben poc que el sol s'havia post en Màrius ja dormia.

S'aixecà a trenc d'alba, com sempre. A baix, però, la mare ja remenava, i és que malgrat ser festa ella obriria una estona la taverna. Abans, però, la Safó aprofitaria per fer la neteja de la roba bruta d'en Màrius i d'en Semònides, i la seva, està clar. Per això quan el noi es vestí, ho feu amb l'altra túnica que tenia. Se la cenyí amb la corda que ell mateix havia decorat amb una faiença que havia trobat al terra del fòrum. Per últim, es calçà les sandàlies de cuir i baixà cap a la botiga.

Saludà la mare, li feu un petó i, com cada dia, des de feia molts anys va omplir un cossi de vi rebaixat amb aigua i hi va sucuar pa sec. Un cop escurat tot, va agafar mitja dotzena de figues seques i va anar cap a la porta.

–Ja te'n vas, fill?

–Sí, mare, tornaré aviat.

¹ Però ni la terra dels medes, tan rica en boscatges, ni el Ganges, ni l'Hermos, de corrent tèrbol d'or, no podrien competir en mèrits amb Itàlia, ni Bactres, ni l'Índia, ni Pancaia, arreu coberta d'arenes riques d'encens. (Segons la traducció de Miquel Dolç en col·lecció Bernat Metge, 1963)

—No perdis el temps amb en Tiberi i els seus amics— va dir en Semònides de dalt estant. —Recorda que avui hi ha les fogueres de *Parília* i hem d'anar-hi tots tres.

El noi ja era al pas de la porta amb el petit ungüentari a la mà. Contestà obedientment al seu pare, feu un gest afectuós cap a la mare i sortí corrent cap al sud. Ja era força clar, feia un ventet fred i hi havia uns quants núvols, però semblava que faria bon dia.

La primavera enguany era un xic freda. Avui, quan faltaven nou dies per les *kalendes* de maig, se celebrava una festa típicament romana, la *Parília*. Servia per demanar la purificació dels animals i evitar les plagues. Al capvespre es feien grans fogueres a les places de la ciutat. Els ciutadans romans hi tiraven ofrenes i dansaven al seu voltant.

La família d'en Màrius també la celebrava, més que res perquè no fos dit. De fet ells eren grecs i seguien els seus propis costums, però participaven en aquestes diades per evitar que els senyalessin com a contraris a les maneres romanes. A en Màrius, més jove i educat en un entorn molt romà, aquestes festes ja li anaven bé.

Quan travessà la porta de la ciutat no hi havia gairebé ningú. Agafà el camí cap al *Ticeris*. A banda i banda hi havia els monuments dels morts. Els romans cremaven els difunts i després posaven les cendres en un vas funerari i l'enterraven. En canvi els grecs, quan els deixaven, seguien mantenint el costum d'enterrar el cos del mort. Així era com ho havien fet amb l'avi d'en Màrius. La seva tomba, una fossa excavada al terra protegida per unes tègules i coberta de pedres, era senzilla, tal i com corresponia a una família modesta.

Màrius arribà en menys de deu minuts a l'indret on reposava el seu avi. S'hi acostà de manera reverent, i escampà l'oli perfumat per sobre de les pedres. Es quedà una estona recordant-lo. Era el pare d'en Semònides i sempre havia demostrat una gran estima pel noi. Va sentir molt la seva mort. Fins i tot el va plorar.

Mirà el cel i veié que el sol prenia una certa alçada per sobre el mar. Recordà que estava citat amb en Tiberi. Digué adéu a l'avi i anà cap al noguer on havien quedat. De lluny s'adonà que ja l'esperava recolzat en aquell arbre imponent, un dels més grans d'Empúries. Arrancà a córrer i en un parell de salts hi arribà. Se saludaren efusivament.

–Bon dia, company– digué en Tiberi.

–Me n'alegro, de veure't a soles.

I és que feia molts dies, des de principis de l'hivern, que no tenien una estona llarga per parlar a soles. En una societat com l'emporitana, les diferències entre en Tiberi i en Màrius eren veritables precipicis.

–Què és de la teva vida?

–Doncs un dia sí i l'altre també a la factoria de salaons. N'estic ben tip d'esquarterar peixos, de treure espines i de remenar sal.

–Busca't una altra feina.

–No diguis bajanades– li contestà en Màrius fent un gest despectiu amb la mà. –Ni que fos tant fàcil de trobar-ne. I a més, què hi diria el pare?

–Potser se'n faria càrrec.

–Ell n'està molt orgullós, de ser ajudant d'en Lucius.

–Però és la teva vida– feu en Tiberi, aclucant els ulls com qui no l'entén. – Jo, ben aviat m'he de decidir, i el meu pare em deixa fer-ho.

–Tu tens calers, i pots fer-ho. A casa nostra som humils, i no ens podem permetre certes coses.

Es feu un silenci incòmode. En Màrius reflexionava, assegut al peu del noguer, amb les mans a la barbata. Pensava que potser s'havia deixat portar per la frustració que sentia des de feia temps i que havia estat massa sec amb el seu amic.

–I tu, què penses fer– digué en Màrius per continuar la conversa.

–Ben aviat podré ser un *equites* i llavors hauré de decidir. El meu pare voldria que comprés a l'emperador el dret a cobrar els impostos d'aquí fins a Rodes. A mi això no m'agrada gaire.

–El meu pare diu que els cobradors d'impostos són tots uns lladres. Que cobren més del compte i així s'enriqueixen.

–Algun potser sí, però n'hi ha molts d'honrats. A mi no m'agrada perquè la trobo una feina bruta. Anar a buscar la gent, amenaçar, perseguir... No sé, no m'acaba d'agradar.

–I doncs?– en Màrius ho preguntà, mirant-lo encuriós.

–Si fos *equites* podria entrar en les legions com a oficial, anar a les províncies i algun dia entrar a Roma. I amb els mèrits fets en les guerres, tornar a Empúries i governar-la.

–Noi, no t'estàs de res. Talment semblés un veritable patrici de Roma. Ja et veig de pretor a algun dels grans protectorats de l'est. Qui sap si a

Alexandria– el to d'en Màrius, que ja havia recuperat l'humor, era un xic burleta.

–Riu-te'n. A veure si a tu no t'agradaria veure món amb les legions.

La cara d'en Màrius mostrà que s'ho pensava. Els seus ulls verds prengueren una brillantor que feia temps que no es veia.

–Per deixar les salaons seria capaç de tot.

Estigueren una bona estona sota l'ombra del roure, fins que en Màrius feu el gest d'aixecar-se.

–Ja tornem?– feu en Tiberi.

–Els pares m'esperen aviat, hem de preparar les ofrenes de la *Parília*.

–Encara la celebren? És una festa de pagesos. Demanar protecció per les plantes i els animals em sembla una bajanada. Els déus estan per altres coses.

–Els meus pares no volen semblar tan diferents, encara que siguin grecs.

Ja començaven a retornar pel camí del sud quan en Tiberi, fent un gran esforç es mirà en Màrius i li digué sobtadament:

–El meu pare ha decidit casar la Gal·la amb en Ponci Emporità.

Màrius no contestà, però la cara se li contragué. Fou un instant només, però no passà desapercebut al seu amic.

III

Quan arribaren a Empúries en Tiberi feu cap a la ciutat alta. Màrius entrà per la porta vella, enmig de les grans pedres de l'antiga muralla. Se les mirà i pensà en l'època gloriosa en què els grecs eren els senyors d'Empúries. El seu tracte amb els ibers era molt més respectuós. Els romans, en canvi, tot ho governaven per la força dels seus exèrcits.

Mentre estava en aquestes cabòries s'endinsà pels estrets carrers del seu barri. En una cantonada, mig amagada en una ombra, hi veié una noia. La reconegué, era l'Amika, l'esclava personal de la Gal·la.

–La senyora m’ha dit que us doni això– tot mirant a terra, li posà quelcom a les mans i marxà precipitadament.

Màrius quedà aturat, sense saber què fer, amb un rotlle de papir a les mans. El plegà i se’l posà sota la túnica. Millor que ningú el veiés, sobretot en Semònides.

Entrà a la taverna, era l’hora tercera. La Safo se’l mirà al mateix temps que atenia un comprador. Li feu un gest que pugés a dalt. Ell ho feu. Allí l’esperava el pare.

–Has estat dues hores fora i tenim coses a fer.

El noi pensà que el pare feia dies que estava preocupat i de mal humor. I no sabia per què.

–Ho sento– feu en veu baixa –què voleu que faci?

–S’han d’omplir unes gerres de la taverna, pregunta-li a la mare, i després prepararem les ofrenes del vespre.

Baixà recordant que portava el papir sota la túnica. No era un bon moment per treure’l. La mare l’indicà quines gerres s’havien d’omplir i ell ho feu. Hi estigué entretingut més d’una hora. Després amb el pare prepararen les ofrenes de la *Parília*: dos sacs petits, un d’ordi i un de civada, i una botella petita de vi.

Quan acabà les tasques encara faltava una estona per dinar. Va aprofitar per pujar a la seva habitació, va treure el papir i el llegí. La Gal·la li explicava el que ja sabia per en Tiberi. Després de les festes dels Ludi florals es casaria amb en Ponci Emporità. La noia es lamentava que el pare ni l’havia consultada si ho volia així. En Ponci era un comerciant molt més gran que ella. En l’escrit anava esmentant tot el que no li agradava del seu futur espòs. Acabava demanant-li a en Màrius que l’ajudés. Estava disposada a enfrontar-se al seu pare. I li deia imperativament que es trobessin a l’hora quarta de la nit sota el noguer del camí del *Ticeris*.

El noi pensà que la Gal·la s’havia begut l’enteniment. Com podia posar en dubte que el pare la casaria amb qui ell volgués. Sempre havia estat així. Malgrat tot, li quedà una agror al cor. De veritat no podia fer res per ella?

El cap li barrinava sobre com podrien sortir-se’n. Només d’anar a la cita amb ella ja era perillós. A més a més l’única solució que se li acudia era

escapar-se. Haurien de fugir de nit i lluny, tan lluny com poguessin. L'Antoní els faria buscar i si els trobaven seria la humiliació per a la Gal·la i l'esclavatge per a ell. I als seus pares, què els passaria?

Estava en aquests pensaments quan la mare el cridà a menjar. Avui seria diferent dels altres dies. Quasi sempre menjava a la *thermopolia* de l'Artafernes, el seu oncle. La Safo havia tret unes olives que ella mateixa havia preparat l'hivern anterior. Eren molt bones i havia aconseguit treure'n tota l'aspror. També hi havia pa i formatge i un piló de nous. En Màrius s'ho va menjar molt ràpid, en canvi en Semònides havia de mastegar amb cura. Ja havia perdut molts queixals i li costava rosegat el pa sec. Estaven tots tres callats. El noi es posà aigua en un vas de ceràmica i begué.

–Màrius, després de dinar, hauries d'anar a buscar aigua– digué la Safo mirant-lo als ulls.

El dia abans ja havia anat a buscar aigua i en tenien ben bé per tres dies. Però no va replicar perquè va entendre que la seva mare li volia dir alguna cosa sense que el pare hi fos al davant. Quan en Semònides va acabar s'aixecaren de taula. El pare, com de costum, sortí a fer un volt. Solia anar a veure el seu germà. Llavors fill i mare van aprofitar per anar al *Macellum*.

–El teu pare està malalt. Li fa molt de mal el pit.

–Ja suposava que li passava quelcom, està de molt mal humor.

Un cop agafada l'aigua i tornades les gerres a casa, en Màrius i la Safo anaren fins a l'àgora. Allí estaven preparant una de les fogueres que cremarien a la nit i on s'hi trobarien amb l'Artafernes i la seva família.

La mare va aprofitar la tarda per recollir la roba que gairebé estava seca. L'havia rentada a primera hora, abans d'obrir la taverna. La túnica d'en Màrius la guardà a la seva cambra, i la d'ella i la del seu marit ho feu en un bagul a la seva habitació. Abans però, havia aprofitat per a sargir la túnica d'en Semònides que s'havia esquinçat a la feina. Mentrestant, el pare havia tornat a casa i feinejava per la botiga. En Màrius s'arribà passejant fins al port sense poder treure's la Gal·la al cap. En aquell moment un vaixell salpava. Fou com una imatge fugaç de llibertat.

Van sopar molt d'hora, abans de la posta del sol. Menjaren col bullida i una mica de peix que la mare tenia en conserva de sal. Tan bon punt van acabar, sortiren cap l'àgora, amb les ofrenes que havien preparat. La gent

s'hi començava a aplegar. I quan es feu fosc encengueren la foguera. Ben aviat les flames s'enlairaren, per sort no feia vent. La gent començà a girar a l'entorn del foc i cantava salmòdicament. Anaven tirant les ofrenes al foc. Quan els tocà a ells, el pare estirà el braç i deixà caure primer el sac d'ordi, després el de civada i per últim l'ampolla de vi. Es va sentir el trencadís del vidre. A poc a poc la gent s'anà apartant del foc, i aquest s'apagà lentament. Amb cura llençaren unes gerres d'aigua. Era el senyal que la festa s'havia acabat. En Màrius i els seus feren les poques passes que els separaven de casa. Mentre s'acomiadaven de la família sentiren crits que venien de la ciutat alta. La jovenalla més benestant s'estava divertint.

En Semònides entrà en la foscor de la casa, i al cap de pocs segons en sortí amb una llàntia d'oli que tenien prop de la porta. L'encengué amb una brasa d'un foc proper i tornà a entrar. La feble llum il·luminava de manera tenebrosa l'estança quasi buida. El noi s'acomiadà i s'enfilà a la seva habitació.

En Màrius esperà una bona estona. Quan sentí que la mare roncava -sempre tardava més a adormir-se que el pare- es llevà sense fer soroll. Calculà que faltaria poc per l'hora quarta. Sortí de casa sense por. El fet d'anar a trobar a la Gal·la i de poder parlar amb ella, el tornava més agosarat encara.

Eixí de la ciutat per la porta vella i seguí el mateix camí que ja havia fet al matí. En pocs minuts arribà al noguer. El cor li batejava ben fort per l'esforç i l'ansietat. De la negror en sortí una figura.

–Ets tu, Màrius?– La veu denotava la por de la Gal·la.

A ell se li va fer un nus a la gola, a la vegada que la noia l'abraçava fortament.

–Com ho has fet per escapar-te de casa? Saps el que et pot passar?

–El meu pare ja m'ha castigat per endavant casant-me amb en Ponci.

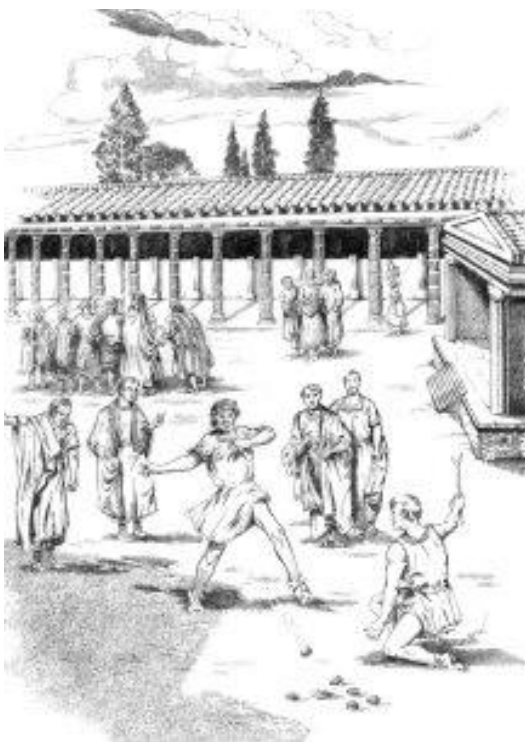
En Màrius veié la cara de la noia, pàl·lidament il·luminada per la llum de la lluna i li feu pensar en la tristesa d'Artemis quan Agammenó li va matar un dels cérvols sagrats. Aquella història que tantes vegades el pare li havia explicat i que ell havia vist en un mosaic, no recordava on.

–Haurem de fugir molt lluny d'aquí...– començà a dir en Màrius.

–No, Màrius– feu decidida la Gal·la. –No podem fugir. L'Antoni ens trobaria. A més a més potser faria esclavitzar els teus pares. Si el meu destí és estar mal casada amb en Ponci, sabré fer-hi front com cal.

De cop la fermesa de la noia es va trencar. Un sanglot va donar pas a un plor d'impotència. La Gal·la li feu un petó i arrencà a córrer. En Màrius, sorprès, fou incapaç de reaccionar. A poc a poc retornà cap a casa seva. ¡Si en sabien els grecs del que suposava el destí!

IV

A la ciutat alta la festa continuava fins molt més tard. En el fòrum es podien veure un gran nombre de grups d'homes, els uns jugant amb les nous, els altres amb daus. Hi havia qui discutia o simplement passejava. Les teieres i les torxes il·luminaven la plaça.

A la cantonada oposada al temple de Júpiter Capitolí, un grup de joves jugaven a tirar les nous. El joc s'iniciava tirant una pedreta, generalment d'un color viu. Després els jugadors anaven llençant les nous i intentaven apropar-s'hi el màxim. Alguns s'hi jugaven diners, però aquest grup de joves no. Entre ells hi havia en Tiberi.

–Comença a cansar tant tirar nous– feu en Caius.

Era un noi malcriat i que sempre es cansava de tot. El poder que el seu pare tenia a la ciutat, l'havia convertit en una persona desagradable que només pensava en ella mateixa.

–Què podem fer? La nit és jove!– exclamà en Quintius.

–Anem a la *thermopolia* d'en Mancusio i mengem i bevem– en Grac era un gran amant del vi i ja se li començava a veure una tendència a les passions desfermades.

Eren set nois els que baixaren pel *cardo maximus*. A més d'en Caius, d'en Quintius i d'en Grac, hi havia en Licinius, en Sil·la, en Dovertius i en Tiberi. Aquest era sobretot amic dels dos últims, amb qui estudiava retòrica. Amb la resta es trobaven de tant en tant. Per al seu gust eren excessivament agosarats. De fet en Tiberi era un noi vergonyós a qui li agradava la vida tranquil·la. Era el seu pare qui volia que es fes amb aquests nois. Encara recordava el dia que li havia dit:

–Tiberi, has de sortir amb en Grac i en Caius. Encara en traurem algun profit de les seves famílies.

I així va ser. Al cap de poc el pare d'en Tiberi i el d'en Grac es varen associar en el negoci.

La *thermopolia* estava força plena. Van demanar unes olives i unes torrades amb *garum* i vi.

–Que sigui vi de roses i mel– cridà en Grac.

–Sempre demanes el mateix– feu en Dovertius.

–I doncs, què vols tu? El *mulsum*?– el gest despectiu d'en Grac significava que per a ell aquest era el vi dels pobres.

El vi de roses i mel era molt elaborat. Un cop es tenia el vi s'hi posava una bosseta de tela amb pètals blancs de rosa i s'hi deixava set dies. Al cap d'aquest temps es treia la bossa i se'n posava una de nova i així tres vegades. Al cap dels 21 dies es filtrava el vi i es deixava reposar. Quan s'havia de consumir es barrejava amb una petita quantitat de mel.

Cap a l'hora sexta de la nit, quan tenien la taula plena de copes buides, estaven mig embriacs. Sortiren de la *thermopolia* i tornaren cap el fòrum, a només dues cantonades. Cantaven i cridaven.

–Fem massa soroll– digué en Licinius, que era un noi força prudent.

–Doncs anem a la ciutat baixa, allí ningú s'atrevirà a dir-nos res– contestà en Grac, assenyalant amb el braç cap a la dreta.

Agafaren novament el *cardo* i sortiren pel cantó de la Palestra. Allí encara hi havia algunes brases de les fogueres que s'havien encès aquella nit. Baixaren, cantant i cridant, fins a la vella porta de la ciutat baixa. Encara no l'havien tancat. Agafaren el carrer estret i es dirigiren cap a l'àgora. Quan passaven davant la taverna de la Safo, en Caius es parà.

–Tiberi, aquí viu el teu amic.

En Tiberi enrogí, però no gosà contestar.

–Ja et deia aquest matí que no t'has de fer amb aquesta gent.

–Tens raó– digué en Grac tot posant-se en la conversa.

–Demostrem-los qui som els romans de veritat– mentre deia això en Caius, mig ebri, colpejava la porta amb les dues mans.

–Grecs de merda!– cridà en Quintius.

Els crits desvetllaren en Màrius que amb prou feines s'havia adormit. I sentí com amb els cops, la porta de la taverna s'havia obert, i la gent hi entrava. En Grac, en Quintius i en Caius s'endinsaren cap a dins, en canvi

els altres quatre nois es quedaren al carrer. Començaren a fer caure les gerres i les àmfores i a cridar altre cop:

–Grecs de merda, foteu el camp!

Màrius baixà d'una revolada, però els altres ja sortien per la porta. Els anà a perseguir quan la mà forta d'en Semònides l'agafà.

–Estàs boig? Deixa que se'n vagin.

El pare i en Màrius sortiren a la porta i va ser llavors quan va veure a Tiberi enmig de tota la colla.

–I es deia el meu amic– exclamà com aquell a qui se li acaba d'ensorrar el món. Les llàgrimes començaren a mullar-li les galtes.

Van tornar a entrar. En Semònides encengué algunes llànties. Havien trencat deu o dotze àmfores. No es tractava pas d'un dany massa gran. La Safo i en Semònides recollien el que es podia aprofitar i ho anaven posant en un cossi. En Màrius se'ls mirava, però era com si no hi fos.

–Màrius, ajuda'ns!– digué en Semònides que estava d'esquenes.

La muller li donà un cop al braç, però el noi ja havia trencat a plorar. Es dirigí a l'àmfora més propera i comença a trepitjar-la i esmicolar-la.

–Ai coi de noi! En comptes d'ajudar...– feu en Semònides.

–Deixa'l– li digué la Safo; –no veus com li dol?

–Aquest noi ha d'aprendre quin és el seu món, sinó tots tindrem molts problemes– es posà sobtadament la mà al pit i sortí fora.

La Safo s'apropà al noi i l'abraçà amb força.

EPÍLEG

Havien passat 28 dies de l'atac a la taverna de la Safo. En Màrius, esperant en el port, pensava com li havia canviat en pocs dies el món en què havia viscut des de petit. La Gal·la s'havia casat amb en Ponci Emporità, havia perdut el seu amic de sempre i el pare havia mort. A en Semònides li havia fallat el cor tres dies després de l'atac a casa seva. Havia mort mentre dormia, sense fer-se veure, com sempre havia viscut. En Màrius sempre va creure que la mort del pare es va deure al disgust de la destrossa de la taverna i en feu culpable a en Tiberi.

La mare havia decidit viure amb la seva germana Erèstia. Ella també feia poc que havia quedat vídua. Vivia en una casa propera a la de Safo. La van vendre i totes dues van començar a portar la taverna. Ho feien amb l'ajut d'en Sèptries, el fill d'Erèstia, que com el seu cosí Màrius també treballava a la factoria de salaons.

En aquests dies en Màrius recordava les paraules d'en Tiberi, del que li podia donar l'exèrcit: riquesa, poder, món. I li tornava contínuament el poema de Virgili l'*aur turbidus Hermus* i veia el riu d'or, i el somniava.

A la fi, un dia cridà a Safo i li demanà que l'acompanyés a fer un passeig. Sortiren per la porta del sud i feren cap a la tomba d'en Semònides. Allí en Màrius li explicà el que volia fer.

–Ha arribat un vaixell. Necessiten soldats per a la guarnició de *Massalia* i estic decidit a anar-hi. Salpa d'aquí a quinze dies. Aquí, excepte tu, no hi ha res que em lligui. La feina a la factoria no m'agrada i mai en sortiré. Potser en les legions podré enriquir-me i oferir-te una vida millor quan torni...

–O morir!– el tallà la mare mirant-lo directament als ulls. –Fes el que vulguis, ets gran. Però si te'n vas, a mi sí que no em quedarà res, primer en Semònides i ara tu– trencà a plorar i s'agafà desesperadament al seu fill.

En Màrius hi pensà molt durant els dies següents en el que la mare li havia dit, però tenia un caràcter decidit i a la fi es va allistar. Quan ho feu, els reclutadors varen estar-hi de seguida d'acord. Era alt i fort, jove i ben plantat. Se'l veia àgil i ràpid. Podia ser un bon soldat.

Arribà el dia de la partida, en Màrius amb l'equip que li havien donat s'acomiadà de la Safo i de la família i els demanà que no anessin al port a dir-li adéu. Sabia que li costaria molt veure com s'allunyava d'ells. La mare es posà a plorar i en Màrius li feu un petó i sense girar-se marxà cap al mar.

Quan arribà al port veié de lluny en Tiberi. Aquest havia sabut que el seu amic marxava perquè la Safo li feu arribar l'encàrrec. S'acostà a en Màrius, però aquest se'l mirà i passà de llarg. En Tiberi quedà corprès i immòbil.

Màrius es posà a la cua per pujar al vaixell que els havia de portar a *Massalia*. Davant seu hi havia un noi, més jove que ell, que coneixia de veure'l per l'àgora. El saludà i comentaren que era una sort que no fes vent. De sobte es girà, sortí de la fila i es dirigí cap a en Tiberi.

–Acomiada'm de la Gal·la i digues-li que em perdoni. Ella ja sap per què.

Es girà, i mentre sonava un corn, tornà al seu lloc a la fila.

Dues hores més tard en Tiberi encara veia, enfilat dalt de l'espigó, un punt que s'allunyava camí del Cap Norfeu.

Camp d'aprenentatge Empúries